

Ράνια Νεοκλέους
Δημοτικό Σχολείο Δροσιάς Κ.Β.

ΕΝΟΤΗΤΑ: Γκρεκάνικη Μουσική

Τάξη: Δ

Διάρκεια Ενότητας: 3-4Χ40'

Σημειώσεις:

- Κεντρικός άξονας της ενότητας είναι το τραγούδι «Καληνύφτα» από την ελληνόφωνη περιοχή του Σαλέντο στην Κάτω Ιταλία.
- Σήμερα θα γίνει διδασκαλία του 2^{ου} μαθήματος της ενότητας.
- Γίνεται προσπάθεια να διδαχθεί το τραγούδι με βάση τις αρχές της διαπολιτισμικής μουσικής αγωγής (χωρίς έμφαση σε παρτιτούρες, διδασκαλία με άτυπες/ανεπίσημες χρήση ακροάσεων που είναι πολιτισμικά «αυθεντικές», χρήση παρόμοιων οργάνων).
- Σε μεγαλύτερη τάξη η ενότητα μπορεί να προεκταθεί για να συμπεριλάβει ένα ακόμη τραγούδι από αυτή την μουσική παράδοση (π.χ. «Άντρα μου πάει» του Franco Corliano) και εισαγωγή στο μαντολίνο.

ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Οι μαθητές/μαθήτριες:

1. Να τραγουδούν με ρυθμική και μελωδική ακρίβεια το τραγούδι «Καληνύφτα». **ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΦΩΝΗ) (ΕΦ1.1 και 1.3)**
2. Να τραγουδούν το τραγούδι «Καληνύφτα» ακολουθώντας τις οδηγίες της μαέστρου σχετικά με τις φράσεις και τις αυξομειώσεις στην ταχύτητα. **ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΦΩΝΗ) (ΕΦ2.1)**
3. Να ανακαλούν και να εκτελούν την τονική στο ρεφρέν του τραγουδιού (περιβάλλον ελάσσονας κλίμακας). **ΑΚΡΟΑΣΗ (Α1.4)**
4. Να περιγράφουν το πολιτιστικό συγκείμενο του τραγουδιού «Καληνύφτα» και τις λειτουργίες του στη καθημερινή ζωή των ελληνόφωνων του Σαλέντο. **ΑΚΡΟΑΣΗ (Α4.1)**
5. Να επιδεικνύουν βασικές τεχνικές εκτέλεσης στο ταμπουρέλλο (ορθό κράτημα, χτύπημα πρίμο και ντούε) **ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΟΡΓΑΝΑ) (ΕΟ1.2)**
6. Να αυτοσχεδιάζουν ρυθμούς στο ταμπουρέλλο σε μέτρο 2/4 για τις στροφές του «Καληνύφτα». **ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΣΥΝΘΕΣΗ (ΑΣ2.1)**
7. Να εκτελούν με μίμηση ακολουθίες κρουστών σώματος σε μέτρο 2/4, αποδίδοντας την έμφαση και τον παλμό. **ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΟΡΓΑΝΑ) (ΕΟ1.1)**
8. Να αποδίδουν με κίνηση τις αλλαγές ταχύτητας στην ακρόαση «Καληνύφτα» όπως εκτελείται από το συγκρότημα Ghetonia **ΑΚΡΟΑΣΗ (Α3.6.2)**

ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

9. Να εκτελούν σε ραβδόφωνα την αρμονική βάση στο ρεφρέν του «Καληνύφτα».
ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΟΡΓΑΝΑ) (ΕΟ1.3)
10. Να εκτελούν ενορχήστρωση με 4 στρώματα για το ρεφρέν του τραγουδιού, χρησιμοποιώντας οστινάτι 4 και 8 παλμών. **ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΟΡΓΑΝΑ) (ΕΟ2.1)**
11. Να δημιουργούν σε ομάδες μια δική τους ενορχήστρωση σε κρουστά χωρίς τονικό ύψος για τις στροφές του τραγουδιού. **ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΣΥΝΘΕΣΗ (Α3.1)**
12. Να αναγνωρίζουν τη χροιά μουσικών οργάνων που έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε ηχογραφήσεις του τραγουδιού. **ΑΚΡΟΑΣΗ (Α3.4.2)**
13. Να συγκρίνουν τρεις εκτελέσεις του τραγουδιού «Καληνύφτα», ως προς την ενορχήστρωση, την ταχύτητα, και την υφή. **ΑΚΡΟΑΣΗ (Α4.2)**

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

ΡΥΘΜΟΥ

- Παλμός και Έμφαση σε μέτρο 2/4 (δισαισθητικά)

ΜΟΡΦΗΣ

- Ορχηστρικό μέρος, στροφή, ρεφρέν

ΑΡΜΟΝΙΑΣ

- Τονική σε ελάσσονα κλίμακα

ΧΡΟΙΑΣ

- Παραδοσιακά όργανα (ταμπουρέλλο, ακκορντεόν, κιθάρα)

ΥΛΙΚΑ-ΜΕΣΑ

Μουσικά Όργανα

- Κρουστά όργανα χωρίς τονικό ύψος: ταμπουρίνα ή/και χειροτύμπανα (1 για κάθε 2 παιδιά)

Ακρόαση

- Ηχητικό Αρχείο «Kaliniŧta» από το συγκρότημα Ghetonia [CD 'Mara l'acqua" (1993)

<https://www.youtube.com/watch?v=htKsZVDVNEs>

Φύλλο εργασίας:

Στίχοι του τραγουδιού και Φύλλο εργασίας για τα μουσικά όργανα

Βίντεο:

Βίντεο από ερασιτεχνική εκτέλεση του τραγουδιού «Καληνύφτα» στην πόλη Τράνι στο Σαλέντο

<https://www.youtube.com/watch?v=aHSRQWwBYcl>

Βίντεοκλιπ του Γκρεκάνικου τραγουδιού «Άντρα μου πάει» από το συγκρότημα EnCardia <https://www.youtube.com/watch?v=MhRxeEzEZzY>

Μάθημα 1: Περίληψη

- Στο πρώτο μάθημα της ενότητας αναφέραμε ότι θα μιλήσουμε για την μουσική παράδοση της Κάτω Ιταλίας, και ειδικά της περιοχής Σαλέντο. Δείξαμε την περιοχή αυτή στον χάρτη (τακούνι της Ιταλικής «μπότας»).
- Έγινε μια πρώτη ακρόαση του τραγουδιού «Καληνύφτα» όπως εκτελείται από το συγκρότημα Ghetonia. Τα παιδιά εκφράστηκαν ελεύθερα για την ακρόαση (ακούσαμε λέξεις που ξέραμε, μερικοί στίχοι ήταν γνώριμοι κτλ) για να καταλήξουμε ότι στην περιοχή αυτή υπάρχει μια ελληνόφωνη μειονότητα που μιλά την Γκρεκάνικη διάλεκτο.
- Δόθηκε το φυλλάδιο με τους στίχους στα Γκρεκάνικα και συζητήσαμε το θέμα του τραγουδιού.
- Ακολούθησε φωνητική διδασκαλία του τραγουδιού (στην τονικότητα Ντο Ελάσσονα).
- Το μάθημα έκλεισε με κίνηση στο χώρο με βάση τον παλμό της ακρόασης, ώστε να αντιληφθούν τα παιδιά τις αυξομειώσεις ταχύτητας που έχει το τραγούδι.

Μάθημα 2

Οργάνωση τάξης

- Όρθιοι σε κύκλο για τις Δραστηριότητες 1, 2 και 6.
- Στα θρανία για τις Δραστηριότητες 3, 4 και 5.

Πορεία δραστηριοτήτων

1. Ζέσταμα (5'):

- Φωνητικές ασκήσεις
  - A) Ιταλική λεμονάδα με καλαμάκι (αναπνοή)
  - B) Σχήματα μακαρονιών (σπαγγέτι, τორτελλίни, φαρφάλλε-φωνητικά γκλισάντι)
- Μελωδικά μοτίβα από το τραγούδι
- Μελωδικά μοτίβα με χειρονομική Kodály(νότες Ντο και Σολ)

2. Ακουστικές δεξιότητες (5'):

- Εξεύρεση τονικής σε περιβάλλον ελάσσονας κλίμακας. Η εκπαιδευτικός τραγουδά την τονική για το «Καληνύφτα». Τα παιδιά επαναλαμβάνουν. «Αυτός ο ήχος είναι σήμερα η 'φωλιά' για τη μελωδία μας. Θα τραγουδώ κομμάτια από τη μελωδία και εσείς πρέπει να κρατήσετε στο μυαλό σας τον ήχο της 'φωλιάς'. Όταν τα χέρια μου αγγίζουν μεταξύ τους, θα τραγουδάτε τη 'φωλιά'».
  - Σύγκριση τονικής με τελική νότα μελωδικής φράσης: «Τώρα θα τραγουδώ κομμάτια από τη μελωδία μας. Θα πρέπει να τραγουδάτε την τελευταία μου νότα και μετά την 'φωλιά'». Ακολουθως δείχνετε με το χέρι σας (👍 ή 👎) αν οι δυο ήχοι είναι ίδιοι, ή διαφορετικοί. Δείχνω τη σωστή απάντηση και ελέγχετε».
  - (Προετοιμασία για διφωνία –ισοκράτημα)
3. Επαναφορά προηγούμενης γνώσης –Τραγούδι-Πολιτιστικό Συγκείμενο (10')
- Τα παιδιά επαναφέρουν βασικές πληροφορίες για το τραγούδι «Καληνύφτα»
  - Τραγουδάμε τις πρώτες δυο στροφές και το ρεφρέν. Διορθώνουμε τυχόν μελωδικά και ρυθμικά λάθη. Προσπάθεια για απομνημόνευση της πρώτης στροφής.
4. Παρακολούθηση ερασιτεχνικού βίντεο εκτέλεσης του τραγουδιού «Καληνύφτα» σε πανηγύρι στην πόλη Τράνι κοντά στο Σαλέντο. Συζήτηση για τα όργανα που παρατηρούν (κιθάρα, ακκορντεόν, ταμπουρέλλο). Συζήτηση για τη συμπεριφορά του κοινού (συμμετέχουν, χορεύουν, τραγουδούν, χειροκροτούν). (5')
5. Βασική τεχνική στο ταμπουρέλλο (ιταλικό ταμπουρίνο). (12')

Κράτημα:

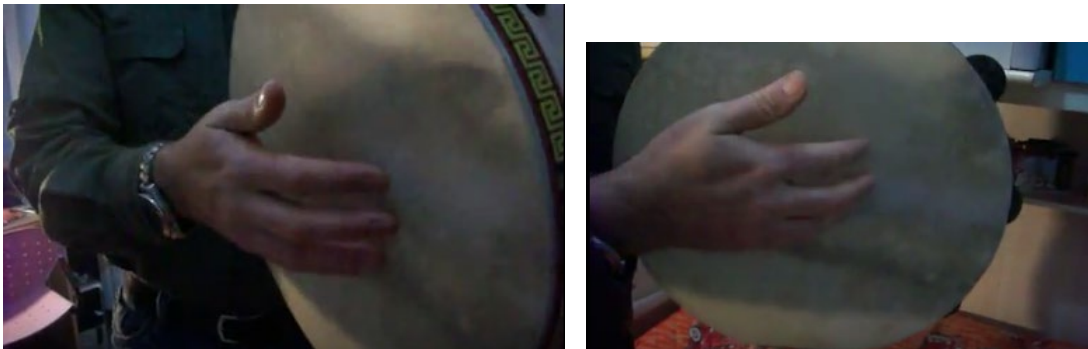

Βασικοί ήχοι:

Πρίμο: με περιστροφή του καρπού χτυπά τη μεμβράνη το μέρος της παλάμης κάτω από τον αντίχειρα

Ντούε: με περιστροφή του καρπού προς τα κάτω, χτυπάνε στη μεμβράνη οι άκρες των δακτύλων (εκτός του αντίχειρα)

Χρήσιμα Βίντεο:

Tamburello Salentino https://www.youtube.com/watch?v=G_CJ0S2fySE

Tecnica Tamburello <https://www.youtube.com/watch?v=4Ft1r3AxXNY>

Como suonare il tamburello <https://www.youtube.com/watch?v=4uK5tC-YFGk>

Σταδιακή εξάσκηση:

- Εξάσκηση χωρίς το όργανο. Η αριστερή παλάμη κλειστή σε κάθετη θέση (μεμβράνη του ταμπουρέλλου). Εξασκούμαστε με το δεξί χέρι στα δυο χτυπήματα.
- Δίνονται τα όργανα.
- Εξάσκηση και συνοδεία του ρεφρέν στον μικροπαλμό.
- Αυτοσχεδιασμός στις στροφές
- Αυτοσχεδιασμός στις στροφές – βασικό μοτίβο στο ρεφρέν, συνοδεύοντας ηχογράφιση του τραγουδιού

Ρουτίνες για μοίρασμα-χρήση των οργάνων.

- Τα όργανα είναι μοιρασμένα σε δυο μεγάλα κουτιά.
- Δίδεται ένα ταμπουρίνο σε κάθε θρανίο. Αν δεν υπάρχουν αρκετά ταμπουρίνα, μπορούμε να συμπληρώσουμε με χειροτύμπανα, για να δοκιμάσουν την βασική τεχνική.

- Δοκιμάζει τα μοτίβα το ένα παιδί από κάθε θρανίο. Το παιδί που περιμένει, μπορεί να κάνει «εξάσκηση-παντομίμα» ενώ παράλληλα είναι και βοηθός στον/στην διπλανό/ή του, αν το ζητήσει.
- Στο σύνθημα «αλλαγή παιδιού» αλλάζει η ομάδα παιδιών που κρατά το όργανο.
- Θέση ξεκούρασης: Τα όργανα οριζόντια στο θρανίο και δεν τα αγγίζουμε.
- Θέση έτοιμοι: Κρατάμε το όργανο με την ορθή τεχνική, αλλά δεν ακούγεται τίποτα.

6. Απόδοση των τριών μερών (ορχηστρική εισαγωγή, στροφή, ρεφρέν) και των εναλλαγών ταχύτητας στη ακρόαση «Καληνύφτα» με ηχηρές κινήσεις(κρουστά σώματος/Body Percussion) (10')

α) Διδάσκουμε μια ακολουθία ηχηρών κινήσεων σε κρουστά σώματος για τη στροφή (Κάθε μοτίβο Χ2)

1	2	3	4	5	6	7	8
		Clap				Clap	
	Pat				Pat		
Right Stomp				Left Stomp			

1	2	3	4	5	6	7	8
		Clap				Clap	
	Pat Pat				Pat Pat		
Right Stomp				Left Stomp			

1	2	3	4	5	6	7	8
		Clap				Clap	
	Chest				Chest		
Right Stomp				Left Stomp			

1	2	3	4	5	6	7	8
		Clap				Clap	
	Chest Chest				Chest Chest		
Right Stomp				Left Stomp			

b) Διδάσκουμε μια βασική χορευτική κίνηση για το ρεφρέν (μπορεί να είναι διαφορετική για τα αγόρια και διαφορετική για τα κορίτσια)

- c) Στο ορχηστρικό ενδιάμεσο περπατούν στον παλμό στο χώρο και πρέπει να επιστρέψουν στη θέση τους στον κύκλο προτού τελειώσει αυτό το μουσικό μέρος.
- d) Πραγματοποιείται η ακολουθία κινήσεων/χορογραφίας μαζί με την ακρόαση της εκτέλεσης του τραγουδιού από το συγκρότημα Ghetonia.
- 1^η επανάληψη κάνουμε μαζί με τους μαθητές,
  - 2^η επανάληψη βοηθούμε όσο γίνεται λιγότερο
  - 3^η επανάληψη αξιολογούμε την εκτέλεση στα κρουστά σώματος και αφήνουμε τα παιδιά να κινηθούν ελεύθερα στο τελευταίο ρεφρέν

Κλείσιμο Μαθήματος

Ακρόαση και παρακολούθηση βίντεο του τραγουδιού «Αντρα μου πάει» του Franco Corliano, στην εκτέλεση των Encardia. Το τραγούδι μιλά για τους ξενιτεμένους άντρες της Κάτω Ιταλίας, αφού μετά τον Β' Παγκόσμιο έπρεπε να δουλέψουν σε ορυχεία της Γερμανίας, για να μπορέσουν να ζήσουν τις οικογένειές τους.

Αξιολόγηση μαθήματος:

- Αυτοαξιολόγηση των μαθητών κατά τη δραστηριότητα 2 («Από τις τέσσερις ασκήσεις για τη φωλιά, πόσες απαντήσεις σας ήταν ορθές; Πόσοι έκαναν μόνο δυο λάθη; Πόσοι έκαναν ένα λάθος;»)
- Κυρίως διαμορφωτική κατά τις δραστηριότητες 3 (τραγούδι) και 5 (εξάσκηση στο ταμπουρέλλο).
- **Αξιολόγηση** στο τελευταίο σκέλος της δραστηριότητας 5.

Λίστα ελέγχου:

- Κρατά το ταμπουρέλλο στην ορθή θέση;
- Εκτελεί στο ταμπουρέλλο και τα δυο βασικά χτυπήματα;
- Εκτελεί τα χτυπήματα δείχνοντας την έμφαση και τον μικροπαλμό του τραγουδιού
- Αυτοσχεδιάζει με τρόπο που δείχνει κατανόηση του ρυθμικού πλαισίου;

- **Τελική αξιολόγηση** κατά την συνολική εκτέλεση των κρουστών σώματος και του χορού στη δραστηριότητα 6.

Λίστα ελέγχου:

- Εκτελεί αυτόνομα και στον παλμό την ακολουθία κρουστών σώματος κατά τις στροφές;
- Κινείται στο χώρο κατά το ορχηστρικό ενδιάμεσο, επιδεικνύοντας ασφαλή μετακίνηση στο χώρο και δείχνοντας αντίληψη της φράσης;
- Εκτελεί απλά χορευτικά βήματα στο ρεφρέν ακολουθώντας την ταχύτητα της ακρόασης;

Μάθημα 3: Περίληψη

- Εκτέλεση σε ραβδόφωνα της αρμονική βάσης στο ρεφρέν του «Καληνύφτα».
- Σταδιακή διδασκαλία τριών στρωμάτων ενορχήστρωσης για το ρεφρέν του τραγουδιού.

Ομάδα Α: Ταμπουρέλλο (Μοτίβο από Μάθημα 2)

Ομάδα Β: Αυγομαράκες (Μακροπαλμός)

Ομάδα Γ: Τρίγωνα

Ομάδα Δ: Μεταλλόφωνα-Ξυλόφωνα (Αρμονική συνοδεία)

- Δημιουργία οστινάτι σε μικρές ομάδες (3-4 παιδιά) για την στροφή
- Σύγκριση εκτελέσεων του τραγουδιού και συμπλήρωση φύλλου εργασίας

Καληνύφτα

Παραδοσιακό Ελληνόφωνων χωριών
Κάτω Ιταλίας

♩=97

Em B

1. Em 2. Em A Em

Τι ενγκλυ - τσέ-α τού-ση

Em B

νύ - φτατ'εν ώ ρια ι-βω ε πλώ-νω πε - ντσέ-ο-ντα σε σέ να__ εις τη φε

Am Em B

νέ - στρα α την α - γά-πη μου Ι τση καρ-διάς μου σου νοί - φτωτην

Em B Em B

πέ-να λα ρι ό, λα ρι ό, λα λέ ρο, λα ρι ό, λα ρι ό, λα λά λα ρι

Am B 1. Em 2. Em Fine

ό, λα ρι ό, λα λέ ρο λα ρι - ό λα ρι ό, λα λα. Λα ρι λα Ι-βω ε

